

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XXII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15617

locent, de plebis cura rationem Episcopis reddituros. Vide porro quæ à nobis supra dicta sunt in Notis ad hunc canonem Claromontanum.

CAPVT XXII.

Synopsis.

I. An Reges Francorum ad se traxerint custodiam bonorum ecclesiasticorum sede vacante. Falsitatum id ab eis ostenditur variis argumentis.

II. Adeo autem receptum erat jus illud in Gallia ut adnotet divus Bernardus noluisse electum Lingonensem ullam bonorum administrationem suscipere donec eorum investituram accepisset à Rege. in quo laudatur à Bernardo.

III. Rex Philippus Augustus eam bonorum episcopatum retentionem coërcuit ad Regalia. Ea verò reddi debent electo post consecrationem. Dein Episcopus tenetur Regi præstare juramentum fidelitatis. Quòd si id non fecerit, Dominus Rex poterit saisire Regalia sua, & ea tamdiu tenere donec præstitum juramentum fuerit.

IV. Fruentur præterea Reges redditibus Ecclesie vacantis; ut colligitur ex privilegio quod Papa Formosus concessit Ecclesie Remensi. Explicantur verba hujus privilegij.

V. His tamen redditibus aut collatione Præbendarum non fruuntur Principes ævo Gregorij septimi & sequentium Pontificum. Usus fructus itaque reddituum ecclesiasticorum introductus est post constitutionem Callisti secundi. Inquiruntur in rationem hujus novitatis.

VI. Moris hujus originem arcessendam esse à jure feudorum probatur auctoritate Philippi Pulcri Regis.

VII. Præterea custodia Regalium Principes ad se traxerunt usum fructum decimarum & omnium reddituum temporalium. Quòd ratione non omnino destituebatur. Quoniam verò collatio beneficiorum censetur pertinere ad fructus, ex eo factum ut Reges ad se traxerint collationem Præbendarum. quòd jus vetustum est in Anglia.

VIII. In Gallia, jam inde à temporibus Ludovici junioris, Reges fruuntur redditibus episcopatus vacantis.

IX. Omnes redditus episcopatus vacantis ad Regem pertinent, atque etiam omnia mobilia Episcopi, si decesserit intestatus.

X. Ævo Philippi Augusti receptum erat Præbendarum collationem ad Regem pertinere sede vacante.

XI. Hanc esse antiquam & approbatam consuetudinem regni aiebat idem Philippus. Adeo autem solidata erat hac potestas ævo divi Ludovici ut Clemens quartus revocaverit provisionem à se factam de quadam Præbenda Remensi: quòd idem Ludovicus conquereretur tentatum id fuisse adversus jura regia. Id jus agnovit Gregorius decimus.

XII. Spolia etiam Episcoporum ad Reges pertinebant in Gallia.

I. SUPEREST itaque ut investigemus an Reges Francorum ad se traherent custodiam bonorum ecclesiasticorum sede vacante. Ac primum quidem vocabulum ipsum investituræ satis indicat ita prorsus factitatum fuisse. Neque enim revera potuif-

sent Reges eorum concessionem tribuere, nisi ea habuissent in manibus. Hujus bonorum ecclesiasticorum occupationis introductio extat in capite octavo Capitulum Caroli Calvi: ubi statuitur anno DCCCLXXVII. ut post Episcopi obitum Metropolitanus ad Ecclesiam vacantem mittat Visitatorem, qui unà cum Comite sive Governatore eam custodiat, impediâtque ne quid ea detrimenti capiat. Si aliquis Episcopus interim obierit, inquit, Archiepiscopus ipsi sedi Visitatorem secundum sacros canones deputet, qui unà cum Comite ipsam Ecclesiam, ne præcedat, custodiat, usquedum ipsius Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Argumento autem sequentia erunt solitos Reges ea bona retinere donec electioni consensissent. Extat enim disertum hujus rei testimonium apud Ivonem Episcopum Carnotensem in epistola centesima quarta. Scribens enim ad Papam Paschalem ait Regem nolle consentire electioni Galonis pro episcopatu Belvacensi, neque etiam bona ecclesiastica dimittere in gratiam electi. Rex, inquit, non vult electioni assensum præbere, nec electo bona episcopalia dimittere. De bonis loquitur, absque discrimine ullo. Sed post habitum sub Callisto Remense Concilium, ea retentio coërceretur ad sola Regalia.

II. Adeo autem receptum erat jus illud in Gallia ut divus Bernardus ad Ludovicum septimum Regem scribens de monacho quodam, qui ad episcopatum Lingonensem electus erat, adnotet eum noluisse ullam bonorum administrationem suscipere, donec eorum investituram accepisset à Rege. In quo ait Bernardus testatam eum fecisse fidem suam in Principem, quòd à nemine alio recipere voluerit ea quæ à Rege pendent quàm à Rege ipso. Hæc sunt ejus verba in epistola CLXX. Electio rite celebrata est. Electus fidelis est. Non autem esset fidelis, si vestra & non per vos habere vellet. Necdum prorsus se intramisset de aliquo; quanquam invitatio cleri & populi, & oppressorum afflictio, & vota bonorum, id ab eo vehementissimè flagitaverint.

III. At posteri, tametsi jure regio universa bona episcopalia occupare consueverint sede vacante, veterem tamen loquendi formulam retinuerunt, eam retentionem coërcentes ad Regalia. Rex quippe Philippus Augustus ad bellum sacrum proficiscens anno MCCC. Reginae matri suæ & avunculo suo Remensi Archiepiscopo regni Regentibus constitutis, præcipit ut Regalia retineant donec electus Episcopus fuerit consecratus. Regina autem & Archiepiscopus, inquit, tamdiu Regalia in manu sua teneant donec

electus consecratus sit vel benedictus. Et tunc Regalia sine contradictione reddantur. Iam enim antea pater ejus Ludovicus septimus dixerat anno millesimo centesimo sexagesimo primo, post obitum nempe Theobaldi Episcopi Parisiensis: Episcopatus & Regale in manum nostram venit. Vnde factum ut Mauricius Episcopus Cenomanensis fateatur anno MCCXXXIII. quod quando electus Cenomanensis erit confirmatus à Metropolitano, Rex reddet ei Regalia sua. Electus tamen tenebitur præstare Regi juramentum fidelitatis intra spatium quadraginta dierum. Quod si id non fecerit, Dominus Rex poterit saisire Regalia sua, & ea tamdiu tenere quousque Domino Regi fidelitatem fecerit. Hinc pariter factum ut anno MCCXLVIII. matri suæ id indulgeat ut possit fidelitates Episcoporum & Abbatum recipere, & eis Regalia restituere. Verba hæc accommodata sunt ad statuta Conciliorum; tamen si ea tempestate retentio fructuum porrigeretur ad universa bona episcopalia, ut diximus.

IV. Sufficiens, ut opinor, probavimus solitos Reges occupare Regalia sede vacante. Nunc ergo inspicendum est an iidem fruerebantur redditibus, & an Præbendis ullo unquam tempore contulerint. Ac prima quidem fronte occurrit vetustum esse usum illum fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, argumento ducto à privilegio quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit anno DCCCXCI. precibus Fulconis ejusdem Ecclesiæ Archiepiscopi annuens. Prohibet enim ne Reges, Episcopi, aut quilibet Christianorum, sede Remensi vacante, in suam utilitatem convertant episcopatum Remensem aut ejus redditus; sed omnia futuro antistiti reserventur, eligendo intra tempus statutum in canonibus, id est, intra trium mensium spatium, ne diutiùs quàm par est metropolis sit destituta pastore. Testem hujus constitutionis laudo Flodoardum; cujus hæc sunt verba in libro quarto historiæ Remensis capite secundo: *Sanciens insuper auctoritate beati Petri ut nemo Regum, nullus antistitum, nemo quilibet Christianus, decedente Remorum Episcopo, ipsum episcopatum vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicet, neque sub suo dominio teneat, præter ipsius civitatis Episcopum, & eandem metropolim non ultra constitutionem canonicam sine regulis conveniente pastore manere cogat, neque aliter Episcopum ibidem nisi ut sacri canones jubent constitui faciat.*

Verùm abusus ille quem hoc loco damnat Formosus confundi non debet cum jure Regaliæ de quo nunc agimus. Nam Regalia definit post præstitum fidelitatis juramentum. Rescriptum verò Papæ Formosi tradu-

cit pravam quandam consuetudinem quæ in Galliis invaluerat, ubi laicis non solum monasteria concedebantur *propter imminentem reip. necessitatem*, (ut habetur in canone quinto synodi apud Theodonis-villam habitæ anno DCCCXLIV. & in canone duodecimo Concilij Vernensis) sed etiam interdum redditus episcopatum vacantium. Quò alludit canon XXI. Concilij Meldensis anno DCCCXLV. congregati, dum loquitur de *precaris factis ab his qui loca Episcoporum occupaverunt*. Hinc autem fiebat ut Episcoporum electiones retardarentur. Cui incommodo occurrit privilegium Papæ Formosi. Porro consuetudo hæc interrupta erat ante controversiam investiturarum.

V. Nam si Principes tum soliti essent frui redditibus episcopatum vacantium & Præbendas conferre, id haudquaquam silentio transmisissent Gregorius septimus, Urbanus secundus, Paschalis secundus, & Callistus secundus Summi Pontifices, qui severè admodum damnaverunt unicam illam solennitatem investituræ per baculum & anulum & solennitatem juramenti *per manum*, quique investituram coercuerunt ad sola feuda. Itaque in ea sum sententia ut existimem usum fructuum reddituum ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Callisti editam anno MCXXII. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatiis universa officia & obsequia quæ ratione feudorum exhibere tenentur: *Quæ ex Regalibus debet faciat*. Vnde factum est ut quemadmodum plurimarum hujus regni provinciarum consuetudo domino feudi addicit usum fructuum quoties feudum vacat per mortem vassalli, id quod vulgò ** Relevium* vocant, sic Reges eo feudorum jure, quoad Regalia sive patrimonia episcopatum, usi sint interim dum eorum custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfectus esset Episcopus, & donec in investituram à Rege accepisset, juramentumque fidelitatis præstitisset. Quod jus in primis introductum est in provincias in quibus mutatio domini necessitatem imponit solvendi commodum aliquod & utile domino superiori, quod relevium vocant, ut dixi, cum è contrà in illis quæ huic juri relevij obnoxij non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usum fructuum Regalium.

VI. Ius autem illud, tamen recentior introductum quoad feuda ad Ecclesiam pertinentia, legitimum nihilominus & æquum erat, quòd ea feuda iidem legibus subiecta esse debeant quibus cetera tenentur. Arbitror autem Reges, resarciendis damnis suis intentos quæ toleraverant dimittendo

* Relevium.

To 1. Libert. Eccl. Gallie. cap. 16.

Tit. 7.

Tit. 11.

jura investiendi Episcopos ante consecrationem, dum Pontificibus Romanis obtemperant ita cupientibus, jure suo usos esse quoad feuda, ut Papa Callistus approbaverat. Ea mihi semper mens fuerat, hujus moris originem arcessendam esse à jure feudorum. Sed in hanc sententiam facilius transgressus sum post inspecta mandata à Rege Philippo Pulcro data Archiepiscopo Senonensi & Episcopo Antissiodorensi, quibus jubet ut in controversia quadam exorta in Ecclesia Carnotensi Summo Pontifici repræsentent quænam in ea causa sint jura regia. Extant mandata illa in quodam Regesto Camerae Computorum Paris. fol. 313. ubi hæc leguntur: *Sicut feodus vassallo vacans, interim cum suis redditibus à domino licite occupatur, & propter defectum hominis, ut vulgari nostræ patriæ verbo utamur, de jure & generali consuetudine regni nostri per dominum, quousque superveniat persona que illi serviat, licite detinetur, sic nos & nostri antecessores, vacante Ecclesia Carnotensi, & temporalem jurisdictionem & bona temporalia accipimus, & nostros facimus omnes fructus qui proveniunt ex eisdem. Non solum autem nostram potestatem in bonis episcopalibus exercemus; imò bona temporalia Præbendarum & Dignitatum, sive sit jurisdictio temporalis, sive alia bona temporalia que possint ad aliquem pertinere, cum vacante Præbenda vel Dignitate concedimus, & de eis, predicto tamen modo, disponimus nostro jure.*

VII. Verum quoniam facilis est excursum ab æquo ad iniquum, quoties privata utilitas urget, hinc factum est ut prætextu custodiae Regalium auctoritas regia ad se traxerit usum fructum decimarum & in universum omnium reddituum temporalium. Cum itaque redditibus quorundam bonorum, veluti Regalium, optimo jure Reges fruerentur, paulatim factum est ut in Ecclesias quasdam introducta sit consuetudo fruendi universis redditibus. In quo tamen non omnino peccasse videntur Reges nostri; cum id eo prætextu fieri potuerit, quod cum patrimonium episcopatus velut bona mobilia possiderentur ab Episcopo, evedta per consequentiam erant ad dignitatem feudorum. Nam quoad redditus qui vulgò *spirituales* dicuntur, magna Ecclesiarum pars, cum decimis & oblationibus, laicis in feudum datae fuerant à Pippino, Carolo magno, & Ludovico Pio, cum consensu Ecclesie Gallicanæ, ut alibi ostendo; quæ deinde ecclesiasticis viris concessæ sunt, ex permisso Regum. Itaque Principes non omnino destituti erant ratione, ut contenderent servitia & debita feudorum, in hujuscemodi redditibus imposita, extincta non esse vi

consensus regij adhibiti liberalitati laicorum erga Ecclesias, qui ea ad ipsas omnino transtulerant. Adde quod licet jus percipiendi decimas spirituale sit, decimæ tamen sunt temporales; ut aiunt Canonici Juris interpretes. Quoniam verò collatio Beneficiorum censetur pertinere ad fructus, secundum quod in libris Decretalium continetur, eo jure prorsus opportunè usi sunt Reges, ut usum inveherent conferendi Præbendas, quarum provisio ad Episcopum pertinebat. Profectum enim hinc esse jus illud regium, ut collatio Beneficiorum interim dum Regalia aperta est vacantium ad Regem pertineat, probatur ex rescripto Alexandri III. edito in antiqua collectione Decretalium quam publici juris fecit Antonius Augustinus: ex quo rescripto discimus Regem Angliæ Henricum secundum frui solitum redditibus episcopatus vacantis, & in consequentiam hujus possessionis, Præbendarum quoque collationem ad se traxisse. *Episcopo de medio sublato, inquit Alexander, & redditibus episcopatus ad fiscum devolutis, cum quadam Præbenda in jam dicta Ecclesia vacaret, carissimus in Christo filius noster H. illustris Rex Anglorum eam Thoma Clerico suo contulit, cui etiam aliam postmodum in eadem Ecclesia vacantem, cum archidiaconatu, ad quem dicitur pertinere, concessit. Quas insimul non debet habere, cum nulli sit licitum in una & eadem Ecclesia duas Præbendas obtinere.*

VIII. Reges nostros redditibus episcopatus vacantis frui solitos jam inde à temporibus Ludovici junioris absoluta est auctoritas. Nam cum Parisiensis Episcopus è vita excessisset anno millesimo centesimo sexagesimo primo, ait idem Ludovicus episcopatum illum & Regalia in manum suam devenisse, id est, non solum Regalia sive feuda, sed etiam universum episcopatum. Eam tamen in ea possessione cautionem adhibet, ut declaret nolle se ad suam utilitatem convertere oblationes & redditus altaris Capiceriæ, quos cuidam puellarum monasterio addicit: *Episcopatus, inquit, & Regale in manum nostram venit, & similiter Capiceriæ redditus. Sed cum oblationes & redditum altaris nollemus accipere &c.*

IX. Episcopus quoque Matifconensis professus est anno mccc. omnia Regalia regni Franciæ ad Regem pertinere dum sedes vacat, & Regem de redditibus eorum statuere posse non secus ac Episcopum ipsum. Quod si Episcopus discesserit intestatus, non solum ad Regem pertinere redditus episcopatus, sed etiam omnia mobilia Episcopi defuncti. *Omnia regalia, inquit, & omnes proventus Regalium existentes in regno Fran-*

& Imperij Lib. VIII. Cap. XXIII. 441

eiè liberè sunt Domini Regis Francia, sicut & ea Episcopus liberè possidebat. Et si Episcopus Matifconensis decesserit intestatus, tam omnia mobilia quàm omnes proventus sunt Domini Regis Francia liberè & absolutè.

X. Collationem autem Præbendarum jam fuisse introductam anno M C X C. fidem facit testamentum Philippi Augusti, cujus hæc sunt verba: *Si Præbenda vel aliquod Beneficium ecclesiasticum vacaverit quando Regalia in manu nostra venient, Regina & Archiepiscopus vultis honestis & literatis consilio fratris Bernardi conferant; salvo tamen donationibus nostris, quas per literas nostras patentes quibusdam fecimus. Hæc ultima clausula continet donationes anticipatas, quæ prorsus erant gratiæ expectatiuæ.*

[*Hunc usum conferendi Præbendas Ecclesiæ vacantis, in cuius possessione sunt Reges nostri, antiquiorem esse Philippo Augusto dicimus ad Hildebertum. Steph. Baluzius.*]

XI. Quapropter idem Philippus Augustus apud Innocentium tertium aiebat anno M C C X. se Præbendam quandam sede Laudunensi vacante contulisse Thomæ de Argentolio Clerico suo secundum antiquam & approbatam consuetudinem regni; petebatque à Summo Pontifice confirmationem huius provisionis. Quod rescripto suo non refutat Innocentius; sed causam ad examen Capituli Laudunensis remittit, ut intelligi possit an provisio à Summo Pontifice facta in gratiam cuiusdam Odonis præferenda sit ei quæ à Rege facta est in gratiam Thomæ de Argentolio. Quod si contingat Odonem præferri Thomæ, Regem orat ut id gratum habere velit ob reverentiam apostolicæ sedis & ipsius Innocentij. Ceterum potestas illa adeo solidata erat anno M C C L X V I. ut Clemens Papa quartus revocaverit provisionem quandam quæ auctoritate ejus facta fuerat de quadam Præbenda Remensi, quod Rex Ludovicus nonus conquereretur id tentatum fuisse adversus jura regia, affirmaretque quod vacantes conferri in Ecclesia ipsa Præbendas à tempore quo eandem Ecclesiam pastoris regimine contigit destitui, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia recipit à Rege. De eodem sancto Ludovico refert Nangius eum conferre solitum Præbendas Ecclesiarum cathedralium ubi sede vacante, ratione custodiæ Regalium, ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum. Gregorius verò decimus epistola sua data anno M C C L X X I. approbavit collationem archidiaconatus Senonensis à Rege factam sede vacante; tametsi Beneficium illud vacasset in Curia Romana, ob consecrationem Archidiaconi,

Tom. II.

quod archiepiscopatum Senonensem electus fuerat.

XII. Præter reditus episcopatus & collationem Præbendarum, spolia Episcoporum defunctorum pertinebant ad Regem; licet antiqui canones ab iisdem spoliis removissent Clericos & Metropolitanos, ac licet Urbanus secundus & Innocentius secundus eorundem spoliis occupationem laicis interdixissent. Reges tamen nostri possessionem illam retinuerant quoad quasdam Ecclesias; ut fidem facit Episcopus Matifconensis anno M C C I. cujus auctoritas paulò supra relata est. Sed idem disertius probatur ex epistola Regis Ludovici junioris, quæ extat Tit. I. cap. X V I. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, data anno M C L V I I. in qua remittit Episcopis Catalaunensibus veterem consuetudinem quæ ab officialibus regis usurpabatur, ut caperent omnia mobilia lignea aut ferrea & animalia quæ reperiebantur in domo episcopali. Sed disertis verbis retinet, secundum veterem consuetudinem, vinum, annonam, aurum, & argentum quæ tum fuerint in episcopatu: *Præter annonam, vinum, aurum, & argentum: quæ omnia, juxta vetustam consuetudinem, & manu & potestate regia retinemus. Idem Princeps simile privilegium concessit Theobaldo Episcopo Parisiensi, quod à filio ejus Philippo Rege confirmatum est, ut patet ex epistola quadam edita apud Gallandium in Tractatu de Franco-Allodio pag. 338.*

Vide Additionem ad caput XV III. hujus libri.

CAPUT XXIII.

Synopsis.

I. Imperatores quoque fruebantur jure occupandi spolia Episcoporum defunctorum. Sed id jus Ecclesiis remisit Fridericus secundus Imperator. Fructuum autem nomine comprehendebant etiam collationem Beneficiorum. Sed tamen Fridericus non remisit investituram per scriptum, neque jus recipiendi homagij ab Episcopis.

II. Post electionem Ottonis quarti, Principes Germani scripserunt ad Innocentium tertium abolitam ab Otone fuisse consuetudinem occupandi bona mobilia Episcoporum morientium aut Abbatum Principum, statimque ut ea conferrentur successoribus.

III. Dubitandum non est quin Ecclesia orientalis reditus episcopatus vacantis conservaverit successori. Gubernatores tamen provinciarum bona mobilia Episcopi mortui deinde occuparunt, & immobilium usum fructuum in suos usum converterunt. Ratio hujus immutationis investigatur.

IV. Id lege lata prohibuit Joannes Comnenus Imperator. Tum etiam frater ejus Manuel Comnenus: qui præterea edixit ne Gubernatores bona mobilia Ecclesiarum vacantium ad suam administrationem adungerent sibi que addicerent.

KKk

Tit. I. Libert.
Ecc. Gal.

Tit. 16.

I. **A**T non in Gallia solum viguit consuetudo illa occupandi spolia Episcoporum morientium & fructus episcopatum vacantium post editam Callisti constitutionem; sed in Imperium quoque transfusa est, ut patet ex constitutione Friderici II. Imperatoris, qui jus illud Ecclesiis remisit, ac declaravit eam pravam consuetudinem à prædecessoribus suis introductam fuisse. Sed in ea constitutione extat clausula magni momenti, quæ probat Imperatores fructuum nomine collationem quoque Beneficiorum fuisse complexos. At enim relinquere se Episcopis dispositionem rerum spiritualium, ut Deo reddantur quæ sunt Dei, & Cæsari quæ sunt Cæsaris. Attamen non abiecit investituram per sceptrum, ne homagium Episcoporum, quæ in usu fuerant temporibus prædecessorum suorum. Data est hæc Friderici constitutio anno millesimo ducentesimo decimo tertio, confirmata dein Bullâ aureâ ejusdem Principis anno MCCXIX. datâ ad Honorium tertium Papam, quæ aservatur in arce Hadriani & in Bibliotheca Vaticana, & à Goldasto edita est. Hæc sunt ejus verba: *illum quoque dimittimus & resutamur ab usum quem in occupandis bonis decedentium Prelatorum aut etiam Ecclesiarum vacantium nostri consueverunt antecessores committere pro motu propria voluntatis. Omnia nos spiritualia vobis & aliis Ecclesiarum Prelatis relinquimus liberè disponenda; ut que sunt Cæsaris, Cæsari, & que Dei, Deo recta distributione reddantur.*

II. Eo autem tempore quo electus est Imperator Otto quartus, Principes & Barones Germaniæ Clerici ac laici Innocentio Papæ tertio significarunt anno millesimo ducentesimo abolitam ab Ottone fuisse pravam illam consuetudinem, à superioribus Imperatoribus introductam, occupandi bona mobilia Episcoporum morientium aut Abbatum Principum, statuissèque illum ut ea bona conserventur futuris successoribus. *Pravam illam consuetudinem, inquit, quam Imperatores antecessores sui in occupandis rebus mobilibus vel se morientibus decedentium Episcoporum vel Abbatum Principum huc usque servaverunt penitus extirpans, nos ecclesiasticos Principes ex hac indebita vexatione regali benevolentia liberos dimisit, & decedentium bona suis successoribus servanda liberaliter statuit.*

III. Post explicatum occidentalis Imperij morem res postere videtur ut Orientem quoque spectemus, præsertim cum disquisitio ista multum conferat ad noscendum quænam fuerit Regibus nostris mens quoad

difficultates quæ supersunt tractandæ. Ac primum quidem certum est Ecclesiam Græcam summo semper studio observasse canones de disciplina latos. Quare dubitandum non est quin juxta Concilium Chalcedonense & Novellas Iustiniani redivit episcopatus conservaverit successoribus, deductis impendiis necessarijs. Legimus nihilominus Gubernatores provinciarum quandam immutationem introducere illic conatos, exemplo fortassis occidentalium, & bona mobilia Episcopi mortui occupasse, & immobilium usum fructum in suos usus convertere voluisse, quandiu sedes vacabat. Et fortassis id jus Imperatori competere asseverabant quoad regalia quibus dotati erant episcopatus & monasteria Græcorum. Nam legimus in Novella Manuelis Comneni Imperatoris Constantinopolitani, (quæ extat apud Balsamonem in canonem duodecimum septimæ synodi & in libro tertio Juris Græco-Romani) Ecclesias habuisse villas, census, telonea, jura introitus & exitus, tam in fluminibus, quàm in mari, & omne reddituum genus, quos Latini *Regalia* nominabant, atque etiam castra: *Κατ'εξ. ἐν ποι τῶν ἀποδομῶν ἡσασ.*

IV. At Ioannes Comnenus Imperator prohibuit circa annum MCCXX. ne Gubernatores provinciarum occuparent bona mobilia Episcoporum morientium, sive illa argentum essent, annona, aut animalia, sive quippiam aliud; penis gravissimis intentatis adversus eos, si secus agerent. Ioannis verò frater, Manuel Comnenus, eam prohibitionem renovavit circa annum MCL. eamque porrexit ad alium ab usum qui tunc irrepebat. Gubernatores enim bona mobilia Ecclesiarum vacantium ad suam administrationem adjungebant, sicque addicebant. Id fieri deinceps veruit Manuel Comnenus, jubens ut partes sive membra Ecclesiæ vacantis, id est, Clerici illius Ecclesiæ, eorum bonorum administrationem suscipiant, secundum statuta canonum, donec successor adveniat. Hunc autem ab usum acriter traducit, dicens eum vergere in contemptum Dei & legis naturalis everfionem, ideoque se ad actum ad abolendum illum morem, tanquam indignum professione nominis Christiani: *τοῖς ἀκλήτοις ἰδί τοι τῶν χριστιανῶν ἐκκλησιῶν ἑδὲ πόδα ἔλας ἔπιβαλεῖ πρὸς τὴν χρεῖαν Δρακῶν.* Infrâ: *Πρῶγμα καὶ εἰς θεῖς πολυμύμων ἀειφρονῶν, καὶ εἰς ἀθέτησιν θεομῶν φυσικῶν.* Infrâ: *ἐν τῶν τοι καὶ ὡς πάντη τῶν χριστιανῶν ἀνάξιον ἐπαγγελματῶν διορθῆται τὸ τὸ ἡ βασιλεία μου.* Infrâ: *ἀλλὰ πάντα ὡς μερῶν τῶν τοιστῶν ἐκκλησιῶν ἐν αὐτοῖς οἰκονομησεται κατὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν νερόμωδοι καὶ καιονικῶς διηγήρευται.*

Ap. Baron. ad an. 996. & in registo Innocentij & apud Goldastum.

An. 1114. in ppon. in. d. d. Ioh. d. d. p. c. c. d. d. Hæc p. c. c. d. d. lib. 2. p. 100. Græco-Rom. p. 147.

An. 1116. Ioh. d. d. p. c. c. d. d. p. c. c. d. d. p. c. c. d. d.

Lib. 2. Ioh. d. d. p. c. c. d. d. p. c. c. d. d.

& Imperij Lib. VIII. Cap. XXIII. 441

ei liberè sunt Domini Regis Francia, sicut & ea Episcopus liberè possidebat. Et si Episcopus Matifconensis decesserit intestatus, tam omnia mobilia quam omnes proventus sunt Domini Regis Francia liberè & absolūtè.

X. Collationem autem Præbendarum jam fuisse introductam anno M C X C. fidem facit testamentum Philippi Augusti, cujus hæc sunt verba: *Si Præbenda vel aliquod Beneficium ecclesiasticum vacaverit quando Regalia in manu nostra venient, Regina & Archiepiscopus vobis honestis & literatis consilio fratris Bernardi conferant; salvo tamen donationibus nostris, quas per literas nostras patentes quibusdam fecimus. Hæc ultima clausula continet donationes anticipatas, quæ prorsus erant gratiæ expectatiuæ.*

[*Hunc usum conferendi Præbendas Ecclesiæ vacantis, in cuius possessione sunt Reges nostri, antiquiorem esse Philippo Augusto dicimus ad Hildebertum. Steph. Baluzius.*]

XI. Quapropter idem Philippus Augustus apud Innocentium tertium aiebat anno M C C X. se Præbendam quandam sede Laudunensi vacante contulisse Thomæ de Argentolio Clerico suo secundum antiquam & approbatam consuetudinem regni; petebatque à Summo Pontifice confirmationem huius provisionis. Quod rescripto suo non refutat Innocentius; sed causam ad examen Capituli Laudunensis remittit, ut intelligi possit an provisio à Summo Pontifice facta in gratiam cuiusdam Odonis præferenda sit ei quæ à Rege facta est in gratiam Thomæ de Argentolio. Quod si contingat Odonem præferri Thomæ, Regem orat ut id gratum habere velit ob reverentiam apostolicæ sedis & ipsius Innocentij. Ceterum potestas illa adeo solidata erat anno M C C L X V I I. ut Clemens Papa quartus revocaverit provisionem quandam quæ auctoritate ejus facta fuerat de quadam Præbenda Remensi, quod Rex Ludovicus nonus conquereretur id renatum fuisse adversus jura regia, affirmaretque quod vacantes conferri in Ecclesia ipsa Præbendas à tempore quo eandem Ecclesiam pastoris regimine contigit destitui, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia recipit à Rege. De eodem sancto Ludovico refert Nangius eum conferre solitum Præbendas Ecclesiarum cathedralium ubi sede vacante, ratione custodiæ Regalium, ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum. Gregorius verò decimus epistola sua data anno M C C L X X I. approbavit collationem archidiaconatus Senonensis à Rege factam sede vacante; tametsi Beneficium illud vacasset in Curia Romana, ob consecrationem Archidiaconi,

Tom. II.

quod archiepiscopatum Senonensem electus fuerat.

XII. Præter reditus episcopatus & collationem Præbendarum, spolia Episcoporum defunctorum pertinebant ad Regem; licet antiqui canones ab iisdem spoliis removissent Clericos & Metropolitanos, ac licet Urbanus secundus & Innocentius secundus eorundem spoliatorum occupationem laicis interdixissent. Reges tamen nostri possessionem illam retinuerant quoad quasdam Ecclesias; ut fidem facit Episcopus Matifconensis anno M C C I. cujus auctoritas paulò supra relata est. Sed idem disertius probatur ex epistola Regis Ludovici junioris, quæ extat Tit. I. cap. X V I. Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, data anno M C L V I I. in qua remittit Episcopis Catalaunensibus veterem consuetudinem quæ ab officialibus regis usurpabatur, ut caperent omnia mobilia lignea aut ferrea & animalia quæ reperiebantur in domo episcopali. Sed disertis verbis retinet, secundum veterem consuetudinem, vinum, annonam, aurum, & argentum quæ tum fuerint in episcopatu: *Præter annonam, vinum, aurum, & argentum: quæ omnia, juxta vetustam consuetudinem, & manu & potestate regia retinemus. Idem Princeps simile privilegium concessit Theobaldo Episcopo Parisiensi, quod à filio ejus Philippo Rege confirmatum est, ut patet ex epistola quadam edita apud Gallandium in Tractatu de Franco-Allodio pag. 338.*

Vide Additionem ad caput XV III. hujus libri.

C A P V T XXIII.

Synopsis.

I. Imperatores quoque fruebantur jure occupandi spolia Episcoporum defunctorum. Sed id jus Ecclesiis remisit Fridericus secundus Imperator. Fructuum autem nomine comprehendebant etiam collationem Beneficiorum. Sed tamen Fridericus non remisit investituram per scriptum, neque jus recipiendi homagij ab Episcopis.

II. Post electionem Ottonis quarti, Principes Germani scripserunt ad Innocentium tertium abolitam ab Otone fuisse consuetudinem occupandi bona mobilia Episcoporum morientium aut Abbatum Principum, statimque ut ea conferrentur successoribus.

III. Dubitandum non est quin Ecclesia orientalis reditus episcopatus vacantis conservaverit successoribus. Gubernatores tamen provinciarum bona mobilia Episcopi mortui deinde occuparunt, & immobilium usum fructuum in suos usum converterunt. Ratio hujus immutationis investigatur.

IV. Id lege lata prohibuit Joannes Comnenus Imperator. Tum etiam frater ejus Manuel Comnenus: qui præterea edixit ne Gubernatores bona mobilia Ecclesiarum vacantium ad suam administrationem adungerent sibi que addicerent.

KKk

Tit. I. Libert. Eccl. Gal.

Tit. 16.